

I

(Päätöslauselmat, suositukset ja lausunnot)

LAUSUNNOT

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEAN 556. TÄYSISTUNTO – INTERACTIO, 2.12.2020–
3.12.2020

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Vihreät taidot kaikille – Kohti EU:n strategiaa vihreän osaamisen edistämiseksi”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2021/C 56/01)

Esittelijä: **Tatjana BABRAUSKIENĚ**

Komitean täysistunnon päätös	20.2.2020
Oikeusperusta	Työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	Työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus
Hyväksyminen jaostossa	11.11.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	2.12.2020
Täysistunnon nro	556
Äänestystulos	241/4/8
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK korostaa, että **vastuun ottaminen ympäristöstä on kaikkien velvollisuus**. Kestävä ympäristökehitys edellyttää yhteiskunnassa radikaalia muutosta, myös yksilöllisiä ja kollektiivisiä muutoksia ajattelutavassa, toimintatavoissa ja elämäntavassa sekä maiden ja yhteiskuntien sosiaalisessa, poliittisessa ja taloudellisessa järjestyksessä.

1.2 ETSK kehottaa jäsenvaltioita laatimaan työmarkkinaosapuolten ja asianomaisten sidosryhmien myötävaikutuksella tehokkaita kansallisia strategioita, joiden puitteissa toteutetaan toimia **YK:n vahvistamien kestävä kehityksen tavoitteiden** kiireellisen täytäntöönpanon varmistamiseksi. Näiden tavoitteiden mukaan maiden tulee toteuttaa kaikille avoimeen, tasa-arvoiseen ja laadukkaaseen koulutukseen (tavoite 4) sekä ilmastonmuutokseen (tavoite 13) liittyviä toimenpiteitä. Alatavoitteella 13.3 pyritään erityisesti parantamaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseen, siihen sopeutumiseen, sen vaikutusten lievittämiseen ja ennakkovaroitukseen liittyvää koulutusta, tietämyksen lisäämistä sekä kansalaisten ja instituutioiden valmiuksia. Alatavoitteella 4.7 pyritään varmistamaan, että kaikki oppijat saavat tiedot ja taidot, joita tarvitaan kestävä kehityksen edistämiseen. Tällä tavoin pyritään paitsi parantamaan osaamista ja piristämään taloutta myös edistämään **maailmankansalaisuuden ja rauhan** tavoitteita. Koulutuksella on tässä muutoksessa keskeinen rooli, joka ei rajoitu pelkästään ympäristökysymysten huomioon ottamiseen opetussuunnitelmissa.

1.3 ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita panemaan täytäntöön **Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin** ensimmäisen periaatteen eli tekemään laadukkaasta ja inklusiivisesta opetuksesta, koulutuksesta ja elinikäisestä oppimisesta kaikille kuuluvan oikeuden Euroopassa sekä kehittämään tältä pohjalta ympäristönsuojeluun liittyvien vihreiden taitojen ja vihreän osaamisen sekä ammattitaidon välittämistä kaikille ja tukemaan tämän periaatteen täytäntöönpanoa työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan kanssa sovituilla, kestäväällä pohjalla olevalla julkisella rahoituksella.

1.4 ETSK katsoo, että vihreän osaamisen, ympäristövastuun ja kestäväen kehityksen olisi sisällyttävä oppimistuloksiin (tietoihin, taitoihin, asenteisiin ja arvoihin) kautta linjan kaikenikäisten oppijoiden virallisessa, epävirallisessa ja arkioppimisessa kaikilla koulutusaloilla, oppisopimuskoulutuksessa ja työntekijöiden koulutusohjelmissa niin vihreillä aloilla kuin niiden ulkopuolellakin.

1.5 ETSK muistuttaa, että Euroopan komission ja jäsenvaltioiden olisi yhdistettävä ympäristöpolitiikat paremmin työllisyys- ja koulutuspolitiikkoihin. Tämän pitäisi auttaa myös keskittymään työttömien tai sellaisten työssä käyvien osaamistarpeiden ennakointiin ja osaamisen kehittämiseen, joiden koulutuksen olisi katettava vastuu ympäristöstä ja painotettava erityisesti vihreään osaamiseen. On siis tärkeää varmistaa, että ilmastonmuutosta koskeva oppiminen ja opetus tapahtuu demokraattisessa koulukulttuurissa ja ”vihreän kulttuurin” mukaisessa oppimisympäristössä siten, että **luodaan vihreitä kouluja**, joilla on asianmukainen ilmastoasiat huomioiva ja ympäristöä säästävä infrastruktuuri ja joita johdetaan tältä pohjalta kestävästi yhteistyössä koulujen kaikkien sidosryhmien kanssa ja jotka valmistavat oppilaita torjumaan ilmastonmuutosta aktiivisina kansalaisina ja tulevaisuuden työtehtävissään.

1.6 ETSK kehottaa Euroopan komissiota toteuttamaan **EU:n laajuisen tutkimuksen** vihreän osaamisen kehityksestä jäsenvaltioissa ja laatimaan poliittisen strategiansa sen pohjalta. Koulut ovat opiskelijoille ympäristökysymyksissä ratkaisevan tärkeä tiedonlähde etenkin kaikkietäisen internetin, sosiaalisen median ja valeutisten aikakaudella. Tarvitaan kuitenkin lisätietoa siitä, miten EU:n jäsenvaltiot nivoavat ilmastonmuutostietoisuuden, ympäristövastuun ja kestäväen kehityksen vihreänä osaamisena ja vihreinä taitoina koulutuspolitiikkoihin sekä varhaiskasvatukseen, yleissivistävään koulutukseen ja korkeakoulutuksen opetussuunnitelmiin. Tällaisessa tutkimuksessa pitäisi myös tarkastella yhteiskunnallisten ja ammatillisten vihreiden taitojen ja vihreän osaamisen asemaa ammatillisessa koulutuksessa yleisesti sekä ammatillisessa perus- ja jatkokoulutuksessa ja työttömien ja työssä käyvien täydennys- ja uudelleen koulutuksessa.

1.7 ETSK muistuttaa, että vihreää osaamista ja vihreitä taitoja tarvitsevat kaikki kansalaiset, niin nuoret kuin vanhatkin. Siksi olisi kiinnitettävä enemmän huomiota siihen, että niitä kehitetään **avaintaitoja koskevan viitekehityksen** ⁽¹⁾ mukaisesti kaikenlaisessa koulutuksessa ja että näin parannetaan kansalaistaitoja, joita tarvitaan vastuun ottamiseksi ympäristöstä, sekä matematiikan taitoja ja luonnontieteiden, teknologian ja insinööritieteiden alan taitoja, joita tarvitaan ekologisen kestävyuden tukemiseksi erityisesti kun on kyse tieteellisestä ja teknologisesta edistyksistä. Lisäksi vihreään osaamiseen ja ympäristövastuuseen liittyviä kysymyksiä olisi käsiteltävä kaikkien aineiden – erityisesti maantieteen, etiikan ja filosofian – yhteydessä.

1.8 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että Euroopan komission esittämässä uudessa Euroopan osaamisohjelmassa ⁽²⁾ (2020) keskitytään vihreään osaamiseen, mutta pitää valitettavana, että siinä ei aseteta maille tavoitetta aikuisten osallistumisesta vähintään perustason vihreää osaamista ja vihreitä taitoja koskevaan laadukkaaseen ja osallistuvaan koulutukseen, vaikka siinä ehdotetaan tavoitetta osallistumiselle digitaalisia perustaitoja koskevaan aikuiskoulutukseen.

1.9 ETSK on tyytyväinen siihen, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa ⁽³⁾ (2019) esitetään ilmastonmuutoksen torjuntaa ja ympäristön suojelua koskeva kattava eurooppalainen strategia ilmastonutraaliuden saavuttamiseksi EU:ssa vuoteen 2050 mennessä ja että siinä ilmoitetaan erilaisista strategioista ja niiden pohjalta tulossa olevista säädöksistä, rahastoista ja kansallisista uudistuksista. Komitea kehottaa jäsenvaltioita laatimaan kansallisia politiikkoja, joissa keskitytään

⁽¹⁾ EUVL C 189, 4.6.2018, s. 1.

⁽²⁾ COM(2020) 274 final.

⁽³⁾ COM(2019) 640 final.

myös ympäristövastuuta ja vihreää osaamista koskevaan koulutukseen sekä **ennakoivaan täydennys- ja uudelleen-koulutukseen**, jotta voidaan helpottaa kaikkien, etenkin taantuvien alojen työntekijöiden, oikeudenmukaista siirtymistä vihreään talouteen. ETSK muistuttaa, että tällaisia uudistuksia toteutettaessa on käytävä aitoa sosiaalista vuoropuhelua opettajien ja työntekijöiden ammattiliittojen ja työnantajien välillä ja kuultava asiaankuuluvia kansalaisyhteiskunnan organisaatioita.

1.10 ETSK suhtautuu myönteisesti Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa esitettyyn ehdotukseen perustaa **eurooppalainen osaamiskehys** ja suosittelee, että komissio luo kehyksen, jota voidaan soveltaa **viralliseen, epäviralliseen ja arkioppimiseen** sellaisen avoimen yhteistyömenetelmän puitteissa, johon osallistuu opetusministeriöiden, koulutusalan työmarkkinaosapuolten ja muiden asianomaisten sidosryhmien, kuten nuoris- ja koulutusalan kansalaisjärjestöjen, edustajia.

1.11 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että Euroopan parlamentti on antanut Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa käsittelevän päätöslauselman⁽⁴⁾, jossa se korostaa, että **teollisuusstrategiassa** on otettava huomioon vaikutukset työvoimaan sekä työntekijöiden **ammattillinen koulutus ja uudelleen- ja täydennyskoulutus**⁽⁵⁾. Komitea kannattaa tämän strategian alueellista ulottuvuutta sekä vahvaa hallintoa ja sosiaalista vuoropuhelua. ETSK korostaa, että myös yritysten on laadittava ympäristönsuojelustrategioita, joten työnantajienkin osaamista on kehitettävä.

1.12 ETSK kehottaa tulevia EU:n puheenjohtajavaltioita ja Euroopan komissiota tehostamaan **koulutus-, työllisyys- ja ympäristöneuvostojen** välistä yhteistyötä, jotta ylimmät päättäjät yhdistävät toisiinsa ilmastonmuutoksen torjunnan ja sen, että vihreää osaamista ja vihreitä taitoja on tärkeää opettaa kaikenikäisille kaikenlaisessa koulutuksessa ja kaikilla yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen aloilla.

1.13 ETSK vaatii **kattavaa EU-tason strategiaa** (kuten neuvoston suositusta) vihreää osaamista ja vihreitä taitoja koskevan yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen kehittämistä, vihreitä kouluja koskevien strategioiden laatimisesta ja täydennys- ja uudelleen-koulutuksen tarjoamisesta aikuisille työpaikoilla ja niiden ulkopuolella ympäristönsuojelua, yhteiskuntaa ja talouden viherryttämistä varten tarvittavan osaamisen hankkimiseksi. Komitea ehdottaa, että tällainen neuvoston suositus voisi seurata uudessa Euroopan osaamisohjelmassa esitettyjä ehdotuksia keskittymisestä siihen, miten vihreä asenne saataisiin juurrutettua kaikkiin kansalaisiin tekemällä ympäristövastuusta eurooppalaisella koulutusalueella taito, jota opetetaan kaikessa yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa, ja painottamalla vihreän osaamisen tasapuolista kehittämistä kaikenikäisten ja erityisesti sosioekonomisesti muita heikommassa asemassa olevien ryhmien keskuudessa. Strategian tällainen täytäntöönpano edellyttää myös, että yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen parantamista varten osoitetaan vakaat ja riittävät tekniset, taloudelliset ja henkilöstöresurssit ja että se rahoitetaan julkisista varoista.

1.14 ETSK katsoo, että jäsenvaltioiden pitäisi alkaa tukea kattavan politiikan ja rahoituksen avulla **opettajien ja kouluttajien ammatillista perus- ja jatkokoulutusta ympäristönsuojelun alalla** aiheena, johon perehtyvät kaikkien aineiden opettajat kaikilla koulutustasoilla ja kaikenlaisessa yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa, sekä lisäksi vihreää osaamista ja vihreitä taitoja koskevaa erityiskoulutusta. Jäsenvaltioiden olisi myös huolehdittava siitä, että opettajat ja kouluttajat saavat asianmukaista ammatillista tukea ja että heille on tarjolla aiheeseen liittyviä ja ajantasaisia opetusmateriaaleja, välineitä, menetelmiä ja opetuskäytäntöjä.

1.15 ETSK muistuttaa, että vihreän osaamisen hankkiminen työpaikoilla parantaisi työntekijöiden, johdon ja sidosryhmien selviytymis- ja sopeutumiskykyä ja edistäisi vihreää kasvua. Komitea kehottaa tukemaan yritysten (erityisesti pk-yritysten) yhteistyötä ja edistämään niiden resurssien yhdistämistä pehmeisiin ja koviin vihreisiin taitoihin ja vihreään osaamiseen liittyvien koulutustarpeiden täyttämiseksi.

1.16 ETSK kehottaa varmistamaan, että **vihreään osaamiseen ja ympäristönsuojeluosaamiseen kohdennetaan EU:n rahoitusta**. Esimerkiksi **Erasmus+**-ohjelmasta, ESR+:sta, elpymispaketista ja oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta olisi myönnettävä taloudellista tukea kaikenikäisten oppijoiden vihreän osaamisen kehittämiseen.

⁽⁴⁾ Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta 15. tammikuuta 2020 annettu Euroopan parlamentin päätöslauselma.

⁽⁵⁾ Lihavointi ETSK:n.

1.17 ETSK kehottaa **viherryttämään eurooppalaista ohjausjaksoa** ⁽⁶⁾ ja pyytää komissiota tekemään yhteistyötä opetusministeriöiden, asiaankuuluvien työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa maakoh- taisten suositusten laatimiseksi EU:n jäsenvaltioille vihreän osaamisen ja vihreiden taitojen edistämisestä kaikenlaisessa koulutuksessa ja kaikilla yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen aloilla ja tasoilla **varhaiskasvatuksesta korkea- koulutukseen ja aikuisopiskeluun** unohtamatta aikuisten tehokasta tukemista työpaikoilla ja niiden ulkopuolella.

2. Yleistä

2.1 Ilmastonmuutoksen torjunnalla on valtava vaikutus sosiaalisiin oloihin, koulutukseen, työllisyyteen ja työmarkki- noihin. Kansalaisten aktiivisuus oli Euroopassa erityisen merkittävää vuonna 2019, ja etenkin opiskelijat tivasivat viranomaisilta kiireellisiä ja kunnianhimoisia toimia ilmastonmuutoksen torjumiseksi. Ympäristövastuuta ja vihreää osaamista tarvitsevat kaikki, kuluttajat ja kansalaiset yleisesti sekä päätöksentekijät, yritykset ja työntekijät. Se on tarpeen kaikilla aloilla ja kaikissa toimissa, niin työssä (strategisen suunnittelun ja innovoinnin tehtävistä ruohonjuuritason työhön tehtäisiin ja palvelualoilla) kuin arjessakin (esimerkiksi kotona, liikenteessä ja ostopäätöksissä) kiinteänä osana lähes jokaista ammattia, vaikka osaa töistä voidaanakin pitää "ympäristöasiantuntijatoimaa".

2.2 Covid-19-pandemian aiheuttamat talouden häiriöt eivät saisi tehdä ilmastopolitiikasta Euroopan hallituksille ja ihmisille vähemmän tärkeää. Eurooppalaiset poliitikot, yritykset, lainsäätäjät ja aktivistit ovat kehottaneet Euroopan johtajia tekemään vihreitä investointeja kasvun uudelleenkäynnistämiseksi koronaviruspandemian jälkeen. Tämän taustalla on oletus, että ilmastonmuutoksen torjunta ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen auttavat jälleenrakentamaan vahvempaa taloutta. Covid-19-pandemian jälkeiset finanssipoliittiset elvytyspaketit tarjoavat mahdollisuuden käynnistää muutokseen johtava vihreä elpyminen, joka luo vihreitä työpaikkoja.

2.3 Samaan aikaan useissa maissa on nähty laajoja protesteja epäreiluina pidettyjen finanssipoliittisten ja sosiaalisten uudistusten vuoksi. Tämä viimeaikainen kehitys osoittaa kunnianhimoisten ja merkittävien ilmastopolitiikkojen tarpeellisuuden ja kiireellisyyden. Niiden olisi oltava osallistavia ja tuettava heikoimmassa asemassa olevia alueita, aloja, työntekijöitä ja kansalaisia yleensä. Nämä ilmastopolitiikat luonnollisestikin **vaikuttavat kaikenikäisten oppijoiden viralliseen, epäviralliseen ja arkioppimiseen**, ja vihreän osaamisen, ympäristövastuun ja kestävä kehityksen pitäisi sisältyä oppimistuloksiin (tietoihin, taitoihin, asenteisiin ja arvoihin) kautta linjan kaikilla koulutusaloilla, oppisopimus- koulutuksessa ja työntekijöiden koulutuksessa niin vihreillä aloilla kuin niiden ulkopuolellakin. Vihreä osaaminen ja vihreät taidot pitäisi käsittää valmiuksiksi, joita yhteiskunnassa ja taloudessa tarvitaan ympäristövaatimuksiin vastaamiseksi. Ympäristöasiat kattavat laajan kirjon kysymyksiä aina ilmastonmuutoksesta ja saastumisesta luonnonvaroihin ja luonnon monimuotoisuuteen.

2.4 Koulutuksella on keskeinen rooli ympäristöhaasteita koskevan tietoisuuden lisäämisessä, ja asenteiden ja käyttäytymismallien muokkaamisella on siinä suuri merkitys. Samalla kun monet 15-vuotiaat näkevät tulevaisuutensa ympäristön suhteen pessimistisenä ⁽⁷⁾, OECD:n mukaan ⁽⁸⁾ monissa maissa on jo lisätty **ympäristöaiheita opetus- suunnitelmiin** ja tarkastellaan sellaisia kysymyksiä kuin kierrätys, päivittäiskulutusmallit ja kestävyysperiaatteiden mukaiset toimintatavat. Koulut ovat opiskelijoille ympäristökysymyksissä ratkaisevan tärkeä tiedonlähde. Niissä myös kasvatetaan vastuullisia ja kriittisesti ajattelevia kansalaisia, jotka tiedostavat ja ymmärtävät ympäristöongelmien syyt ja seuraukset ja joilla on kestäväpohjaisempien ratkaisujen löytämiseksi tarvittavat tiedot, taidot ja asenteet. Tarvitaan kuitenkin lisätietoa siitä, miten EU:n jäsenvaltiot nivoavat ilmastonmuutostietoisuuden, ympäristövastuun ja kestävä kehityksen vihreänä osaamisena ja vihreinä taitoina varhaiskasvatukseen, yleissivistävän koulutuksen ja korkeakoulutuksen opetussuunnitelmiin.

⁽⁶⁾ Ympäristöneuvosto, 5. maaliskuuta 2019.

⁽⁷⁾ OECD (2019), Avvisati, F., "Is there a generational divide in environmental optimism?", PISA in Focus, nro 95.

⁽⁸⁾ OECD (2014), Trends shaping education 2014 Spotlight 4.

2.5 Vihreää osaamista ja vihreitä taitoja tarvitsevat kaikki kansalaiset, niin nuoret kuin vanhatkin. Vihreä osaaminen on laaja-alainen termi, ja siinä on kyse kyvystä yhdistää ympäristönäkökohdat muuhun osaamiseen. Se vaatii riittävää ymmärrystä ja tietoa ympäristöasioista, mutta samalla työhön liittyvän ja yleisen osaamisen vankkaa perustaa. Avaintaitoja koskevassa viitekehyksessä⁽⁹⁾ sanotaan, että *matematiikan taitoja sekä luonnontieteiden, teknologian ja insinööritieteiden alan taitoja* tarvitaan ympäristön kestävyuden tukemiseksi erityisesti kun on kyse tieteellisestä ja teknologisesta edistyksestä ja että kansalaistaitoja tarvitaan vastuun ottamiseksi ympäristöstä. Luonnontieteiden, teknologian, insinööritieteiden ja matematiikan alan osaaminen on tärkeä perusta ympäristökysymysten ymmärtämiselle ja ratkaisujen kehittämiseksi ongelmiin. Kriittinen ajattelu, luovuus sekä yhteistyö ja ryhmätyöskentely ovat myös tärkeitä osaamisalueita ympäristötietoisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden mahdollistamiseksi.

2.6 Vaikka OECD:n mukaan monissa maissa ympäristöaiheisia kursseja tarjoaa vain pieni määrä kouluja, aiheesta keskustellaan kuitenkin usein muun perusopetuksen ohessa ja monet koulut tarjoavat ympäristöaiheista toimintaa koulupäivän jälkeen⁽¹⁰⁾. Vielä ei ole kuitenkaan tehty **kansainvälistä tutkimusta** kansallisista strategioista ja ympäristötieteiden opetussuunnitelmista, ympäristöön liittyvistä asenteista, nimenomaan vihreän osaamisen hankkimismahdollisuuksien kehityksestä ja tällaisen osaamisen arvioinnista. ETSK kehottaa Euroopan komissiota toteuttamaan tutkimuksen vihreän osaamisen kehityksestä jäsenvaltioissa ja laatimaan strategiansa sen pohjalta.

2.7 Talouden viherryttäminen tarkoittaa, että tuotteiden ja palvelujen tuottamiseen käytetään vähemmän energiaa ja raaka-aineita ja sen yhteydessä aiheutetaan vähemmän hiilipäästöjä. Se koskee kaikkea taloustoimintaa kaikilla aloilla ja myös työntekijöitä ja kuluttajia⁽¹¹⁾. Siirtyminen vähähiiliseen talouteen tuo rakenteellisia muutoksia kaikille aloille ja kaikkiin työtehtäviin, kun uusia vihreitä ammatteja syntyy tai niiden kysyntä lisääntyy. Eniten tarvitaan kuitenkin nykyisten alojen ja ammattien viherryttämistä. Se merkitsee **uusia taitoja, mikä puolestaan edellyttää opetussuunnitelmien päivittämistä** tai jopa uusia tutkintoja yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen eri tasoilla.

2.8 Jokaisessa ammatissa on tietyt ympäristönäkökohdat, jotka on otettava huomioon. Siinä missä talouden viherryttäminen luo osaamistarpeita erityisesti tietyille aloille, kuten energia- ja resurssitehokkuuteen, rakennuslalle ja valmistusteollisuuteen, siirtyminen kohti kiertotaloutta luo vihreän osaamisen tarpeita lukuisille eri aloille. Tarvittavat uudet taidot on otettava huomioon myös eri koulutusaloilla ja opetussuunnitelmissa, mukaan luettuna ammatillinen koulutus aina peruskoulutuksesta jatkokoulutukseen saakka sekä oppisopimuskoulutus. Tällainen uusi vihreä osaaminen voi vaihdella hyvin teknisestä ammattialakohtaisesta osaamisesta ”pehmeään” osaamiseen, kuten vastuulliseen resurssien käyttöön, joka voi olla merkityksellistä eri ammateissa, hierarkiatasoilla ja aloilla⁽¹²⁾.

2.9 Vielä ei ole olemassa **kattavaa EU-tason strategiaa** (kuten neuvoston suositusta) vihreää osaamista ja vihreitä taitoja koskevan koulutuksen kehittämisestä, vihreitä **kouluja** koskevien strategioiden laatimisesta ja täydennys- ja uudelleen koulutuksen tarjoamisesta aikuisille työpaikoilla ja niiden ulkopuolella ympäristönsuojelua, yhteiskuntaa ja talouden viherryttämistä varten tarvittavan osaamisen hankkimiseksi. ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että Euroopan komission esittämässä uudessa Euroopan osaamisohjelmassa⁽¹³⁾ (2020) keskitytään vihreään osaamiseen, mutta pitää valitettavana, että siinä ei aseteta maille tavoitetta vähintään perustason vihreät taidot ja vihreää osaamista omaavien aikuisten osuudesta, vaikka siinä ehdotetaan tavoitetta osallistumiselle digitaalisia perustaitoja koskevaan aikuiskoulutukseen. Komitea ehdottaa, että neuvoston suositus voisi seurata uudessa Euroopan osaamisohjelmassa esitettyjä ehdotuksia keskittymisestä siihen,

⁽⁹⁾ EUVL C 189, 4.6.2018, s. 1

⁽¹⁰⁾ OECD (2012), ”How ‘green’ are today’s 15-year-olds?” PISA in Focus, nro 15.

⁽¹¹⁾ Eurofound (2011), Industrial relations and sustainability: the role of social partners in the transition towards a green economy.

⁽¹²⁾ Cedefop (2019), Skills for green jobs: 2018 update – European synthesis report. Cedefopin tutkimuksessa käsitellään kehitystä Saksassa, Tanskassa, Espanjassa, Virossa, Ranskassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

⁽¹³⁾ COM(2020) 274 final.

miten vihreä asenne saataisiin juurrutettua kaikkiin kansalaisiin tekemällä ympäristövastuusta eurooppalaisella koulutusalueella taito, jota opetetaan kaikessa yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa, ja painottamalla vihreän osaamisen tasapuolista kehittämistä kaikenikäisten, eri sukupuolten ja etenkin sosioekonomisesti muita heikommassa asemassa olevien ryhmien keskuudessa.

2.10 Kiertotalouteen ja vähähiiliseen talouteen siirtyminen muuttaa väistämättä alojen ja ammattien rakenteita mutta tuo mahdollisuuksien lisäksi myös haasteita, mukaan luettuna taantuvat alat sekä alat, joilla on rekrytoinnin ongelmakohtia. Heikommassa asemassa olevia ryhmiä, kuten vähän koulutettuja aikuisia ⁽¹⁴⁾, varten räätälöidyt lähestymistavat toisivat tästä näkökulmasta sosioekonomisia lisähyötyjä.

2.11 Pitäisi alkaa tukea kattavan politiikan ja rahoituksen avulla opettajien ja kouluttajien ammatillista perus- ja jatkokoulutusta ympäristönsuojelun alalla aiheena, johon perehtyvät kaikkien aineiden opettajat kaikilla koulutustasoilla ja kaikenlaisessa yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa, sekä lisäksi vihreää osaamista ja vihreitä taitoja koskevaa erityiskoulutusta. Olisi myös huolehdittava siitä, että opettajat ja kouluttajat saavat asianmukaista ammatillista tukea ja että heille on tarjolla aiheeseen liittyviä ja ajantasaisia opetusmateriaaleja, välineitä, menetelmiä ja opetuskäytäntöjä.

2.12 Viimeaikaisen tutkimuksen ⁽¹⁵⁾ mukaan työttömien tai työssä käyvien osaamisen kehittämiseen tähtäävissä koulutusohjelmissä keskitytään yleisesti ottaen harvoin erityisesti vihreään osaamiseen, vaikka toimialajärjestöt ja hyväntekeväisyysjärjestöt tai voittoa tavoittelemattomat organisaatiot osallistuvat toisinaan aktiivisesti tällaisen osaamisen kehittämiseen. Tämä saattaa kuvastaa heikkoa yhteyttä ympäristöasioihin liittyvien politiikkojen ja työllisyyttä ja osaamista käsittelevien politiikkojen välillä, mukaan luettuna osaamistarpeiden ennakointi. Tutkittujen maiden lainsäädännössä, politiikoissa ja strategioissa keskitytään harvoin pelkästään vihreään osaamiseen ja työpaikkoihin. Samaan aikaan yritysten vihreän osaamisen kehittämiseen tarkoitetut tuet ja kannustimet ovat harvinaisia.

3. Erityistä

3.1 ETSK huomauttaa, että **YK:n vahvistamissa kestävästä kehityksen tavoitteissa** vaaditaan, että maat toteuttavat kaikille avoimeen, tasa-arvoiseen ja laadukkaaseen koulutukseen (tavoite 4) ja ilmastonmuutokseen (tavoite 13) liittyviä toimenpiteitä. Alatavoitteella 13.3 pyritään erityisesti parantamaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseen, siihen sopeutumiseen, sen vaikutusten lievittämiseen ja ennakkovaroitukseen liittyvää koulutusta, tietämyksen lisäämistä sekä kansalaisten ja instituutioiden valmiuksia. Alatavoitteella 4.7 pyritään varmistamaan, että kaikki oppijat saavat tiedot ja taidot, joita tarvitaan kestävästä kehityksestä edistämiseen. Tällä tavoin pyritään paitsi parantamaan osaamista ja piristämään taloutta myös edistämään **maailmankansalaisuuden, aktiivisen demokraattisen kansalaisuuden ja rauhan** tavoitteita.

3.2 ETSK korostaa tarvetta panna täytäntöön **Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin** ensimmäinen periaate eli tehdä laadukkaasta ja inklusiivisesta kasvutuksesta, koulutuksesta ja elinikäisestä oppimisesta kaikille kuuluva oikeus Euroopassa samalla kun parannetaan vihreän osaamisen ja vihreiden taitojen välittämistä kaikille. Tämän periaatteen täytäntöönpanoa tulee tukea työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan kanssa sovitulla kestäväällä julkisella rahoituksella.

3.3 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että 11. joulukuuta 2019 julkaistussa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa ⁽¹⁶⁾ esitetään ilmastonmuutoksen torjuntaa ja ympäristön suojelua koskeva kattava eurooppalainen strategia ilmastonutraaliuden saavuttamiseksi EU:ssa vuoteen 2050 mennessä ja että siinä ilmoitetaan erilaisista strategioista ja niiden pohjalta tulossa olevista säädöksistä, rahastoista ja kansallisista uudistuksista. Komitea on erityisen tyytyväinen siihen, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa painotetaan, että "[k]ouluilla, oppilaitoksilla ja yliopistoilla on hyvät mahdollisuudet tehdä oppilaiden, vanhempien ja koko yhteisön kanssa yhteistyötä muutoksissa, joita siirtymän onnistuminen edellyttää". Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa korostetaan myös ennakoivan täydennys- ja uudelleen koulutuksen tärkeyttä pyrittäessä helpottamaan kaikkien, etenkin taantuvien alojen työntekijöiden, oikeudenmukaista siirtymistä vihreään talouteen.

⁽¹⁴⁾ Ks. Cedefop (2020), Empowering adults through upskilling and reskilling pathways, Volume 1: adult population with potential for upskilling and reskilling, joka tarjoaa kattavan yleiskuvan matalan osaamistason omaavista aikuisista EU:n 27 jäsenvaltiossa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

⁽¹⁵⁾ Cedefop (2019), Skills for green jobs: 2018 update – European synthesis report. Tutkimuksessa käsitellään kehitystä Saksassa, Tanskassa, Espanjassa, Virossa, Ranskassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

⁽¹⁶⁾ COM(2019) 640 final.

3.4 Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa todetaan, että Euroopan komissio "aikoo laatia **eurooppalaisen osaamiskehyksen**, jonka avulla voidaan kehittää ja arvioida ilmastonmuutosta ja kestävästä kehitystä koskevia tietoja, taitoja ja asenteita. Se tarjoaa myös tukimateriaalia ja helpottaa hyvien käytäntöjen jakamista EU:n opettajankoulutusohjelmien verkostoissa." ETSK suhtautuu myönteisesti tähän ehdotukseen ja suosittelee, että komissio luo osaamiskehyksen, jota voidaan soveltaa **viralliseen, epäviralliseen ja arkioppimiseen** sellaisen avoimen yhteistyömenetelmän puitteissa, johon osallistuu opetusministeriöiden, koulutusalan työmarkkinaosapuolten ja muiden asianomaisten sidosryhmien, kuten nuoriso- ja koulutusalan kansalaisjärjestöjen, edustajia.

3.5 Virallisen oppimisen näkökulmasta vihreä osaaminen ja ilmastonmuutokseen keskittyminen opiskelussa ja opetuksessa kulkevat käsi kädessä koulujen demokraattisemman johtamisen sekä sellaisen "vihreän kulttuurin" mukaisen oppimisympäristön kanssa, jonka myötä **luodaan vihreitä kouluja**, joilla on asianmukainen ilmastoasiat huomioiva ja ympäristöä säästävä infrastruktuuri ja joita johdetaan tältä pohjalta kestävyysperiaatteiden mukaisesti yhteistyössä koko koulu yhteisön kanssa ja jotka valmistavat oppilaita torjumaan ilmastonmuutosta aktiivisina kansalaisina ja tulevissa työtehtävissään.

3.6 Vihreää osaamista on kehitettävä kansallisten **aktiivisten koulutus- ja osaamisstrategioiden** puitteissa yhteistyössä alan toimijoiden kanssa osana tuloksellista työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja kuullen asianomaisia kansalaisyhteiskunnan organisaatioita, ja myös opiskelijoita, nuoria, opettajia ja vanhempia, jotta voidaan edistää vähähiilistä, resurssitehokasta ja sosiaalisesti osallistavaa taloutta. Näitä strategioita on myös muokattava ja pidettävä ajan tasalla hyödyntämällä tehokasta osaamistarpeiden ennakoimisen ja osaamisen kohtaamisen mahdollistavaa järjestelmää⁽¹⁷⁾, jossa ovat mukana kaikki asianomaiset sidosryhmät, erityisesti työmarkkinaosapuolet ja nuoriso- ja koulutusalan kansalaisjärjestöt, ja jossa otetaan huomioon esimerkiksi koulutukseen, työllisyyteen, ympäristönsuojeluun, kiertotalouteen ja muuttoliikkeeseen liittyvät muut politiikkatavoitteet. Näin voitaisiin tarjota oikea-aikaisesti ja kohdennetusti vihreää osaamista koskevaa yleissivistävää ja ammatillista koulutusta, joka täyttäisi yhteiskunnan ja talouden tarpeet. Koska siirtyminen kiertotalouteen nähdään jäsenvaltioiden strategisena tavoitteena, vihreän osaamisen kehittäminen on niin ikään mukautettava kansallisiin kasvustrategioihin, jotta koulutusaloitteet täyttävät kansalliset strategiset tavoitteet.

3.7 Virallisen koulutuksen ohella myös epävirallinen koulutus edistää kasvamista ympäristötietoiseksi kansalaiseksi tarjoamalla nuorille mahdollisuuden ja olosuhteet tätä varten tarvittavien tietojen, taitojen, arvojen ja asenteiden omaksumiseen ja ympäristöä tukeviin toimiin. Lisäksi ympäristötietoisilla kansalaisilla on voimaa ja motivaatiota osallistua yhteiskunnan muuttamiseen niin, että saadaan ratkaistua nykyajan ympäristöongelmia ja estettyä uusien ongelmien syntyminen, saadaan aikaan kestävästä kehitystä ja pystytään palauttamaan ihmisten (inhimillinen) suhde luontoon. Muun muassa paikkalähtöinen kasvatus, kansalaisten ekologiakoulutus, ekologisen oikeudenmukaisuuden opettaminen, toimintakyvyn opettaminen ja yhteiskuntatieteellisen mallin mukainen tutkiva oppiminen voivat edistää nuorten ihmisten kykyä syvälliseen kansalaisvaikuttamiseen, jota tarvitaan ympäristöön liittyvän ja yhteiskunnallisen muutoksen toteuttamiseksi⁽¹⁸⁾. Onkin erittäin tärkeää tukea **epävirallisen koulutuksen ohjelmia ja tällaista osaamisen kehittämistä hyödyntäviä organisaatioita**, sillä ne täydentävät kouluissa annettavaa virallista koulutusta.

3.8 Komitea kehottaa tulevia EU:n puheenjohtajavaltioita ja Euroopan komissiota tehostamaan vuonna 2019 järjestetyn kaikkien aikojen ensimmäisen EU:n talous- ja opetusministerien **yhteisen neuvoston kokouksen**⁽¹⁹⁾ esimerkkiä seuraten koulutus-, työllisyys- ja ympäristöneuvostojen välistä yhteistyötä, jotta ylimmät päättäjät yhdistävät toisiinsa ilmastonmuutoksen torjunnan ja sen, että vihreää osaamista ja vihreitä taitoja on tärkeää opettaa kaikenikäisille.

⁽¹⁷⁾ Lisätietoja osaamistarpeiden ennakoinnista ja osaamisen kohtaamisen varmistamisesta kattavan osaamisenhallintajärjestelmän puitteissa on osaamistarpeiden ennakoimista ja osaamisen kohtaamista käsittelevällä Cedefopin verkkosivulla Lisätietoja vihreää osaamista koskevien osaamistarpeiden ennakoinnin tärkeydestä, ks. Cedefop (2019), Skills for green jobs: 2018 update.

⁽¹⁸⁾ Paraskeva-Hadjichambi D. ynnä muut, (2020), "Educating for Environmental Citizenship in Non-formal Frameworks for Secondary Level Youth", teoksessa: Hadjichambis A. ynnä muut (toim.), Conceptualizing Environmental Citizenship for 21st Century Education. Environmental Discourses in Science Education, vol. 4. Springer, Cham.

⁽¹⁹⁾ Opetus- ja talousministerien yhteinen istunto.

3.9 ETSK suhtautuu myönteisesti myös siihen, että Euroopan parlamentti on antanut Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa käsittelevän päätöslauselman⁽²⁰⁾, jossa se korostaa, että **teollisuusstrategiassa** on otettava asianmukaisesti huomioon vaikutukset työvoimaan sekä työntekijöiden **koulutus ja uudelleen- ja täydennyskoulutus**⁽²¹⁾, ja ”kehottaa komissiota tarkastelemaan tarkasti tämän strategian alueellista ulottuvuutta ja varmistamaan, ettei ketään eikä mitään aluetta unohdeta”, sekä ”katsoo, että strategiaan on sisällytettävä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu, johon työntekijät osallistuvat täysipainoisesti”. ETSK korostaa, että myös yritysten on laadittava ympäristönsuojelustrategioita, joten työnantajienkin osaamista on kehitettävä.

3.10 Vastuu ympäristöstä alkaa tiedon tarjoamisesta ihmisille siitä, mitä teknologisia ratkaisuja pitää käyttää talouden, yksityiselämän ja kotitalouksien viherryttämiseksi. Sitä varten on erittäin tärkeää ryhtyä toimenpiteisiin, joiden myötä yritykset, julkiset elimet ja kotitaloudet saavat käyttöönsä enemmän teknisiä vihreitä ratkaisuja sekä koulutusta niiden käyttöön oppimalla tekemisen kautta. Oikeudenmukaisen siirtymän strategialla⁽²²⁾ pitäisikin **tukea kaikenikäisten aikuisten osaamisen kehittämistä** työpaikoilla ja niiden ulkopuolella ja auttaa heitä siten tekemään uravalintoja ja siirtymään uusiin tehtäviin sekä noudattamaan kestävyysajattelua elämässään.

3.11 Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin ensimmäisestä periaatteesta on tehtävä todellisuutta sen varmistamiseksi, että kaikilla aikuisilla on niin työpaikoilla kuin niiden ulkopuolellakin tasa-arvoinen mahdollisuus laadukkaaseen ja inklusiiviseen koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen, joka liittyy vihreisiin taitoihin, vihreisiin teknologioihin ja tiettyjen ammattien kovaan ja pehmeään vihreään osaamiseen, ja että tällainen pätevyystasoa parantava koulutus tunnustetaan. Vihreää osaamista ja vihreissä työpaikoissa tarvittavaa osaamista koskevan ammatillisen koulutuksen tarjoamisen parantamiseksi työntekijöitä pitäisi tukea tehokkaasti kaikilla osaamistasoilla ja kaikenkokoisissa yrityksissä toimialasta ja maantieteellisestä alueesta riippumatta. Tällaista tukea on kehitettävä kansallisena ja toimialakohtaisena strategiana, johon osallistuvat alakohtaiset osaamisneuvostot ja työmarkkinaosapuolet, ja erityistä huomiota on kiinnitettävä tarjoajien koulutuksen laatuun.

3.12 EU:n on lisättävä investointejaan hiilipäästöjen ja -jalanjäljen pienentämiseksi hankkeilla, joilla voidaan myös luoda laadukkaita työpaikkoja. **Erasmus+**-ohjelman yhteydessä on tärkeää suunnata **rahoitusta vihreän osaamisen ja ympäristönsuojelutaitojen kehittämiseen**, jotta voidaan tukea ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyviä nuoriso- ja koulutusyhteistyön hankkeita, liikkuvuutta ja opiskelijavaihtoja, nuorisoa ja henkilöstön koulutusta, vihreiden koulujen kehittämistä ja opettajien koulutusta. ETSK toteaa, että komission pyrkimyksenä on tarjota jäsenvaltioille uusia rahoitusvaroja kestävyysnäkökohtien paremmaksi huomioimiseksi koulurakennuksissa ja koulujen toiminnassa. Tavoitteena on ohjata kouluinfrastruktuuri-investointeihin kolme miljardia euroa vuonna 2020. Komitea kannattaa sitä, että muista EU:n rahastoista, kuten ESR+:sta, elpymispaketista ja oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta, myönnetään taloudellista tukea kaikenikäisten oppijoiden vihreän osaamisen kehittämiseen. Samalla on varmistettava kestävällä pohjalla olevat julkiset investoinnit koulutukseen⁽²³⁾.

3.13 Aikuisten koulutuksen tukeminen hyödyttää merkittäväällä tavalla yksittäisiä ihmisiä, työnantajia ja koko taloutta **työelämän murroksessa**, joka johtuu pääasiassa ilmastonmuutoksesta. Työvoiman **täydennys- ja uudelleen koulutuksen rahoittaminen** ESR+:n, muiden EU:n rahastojen, jäsenvaltioiden julkisten työvoimapolkujen ja työnantajien tuella on äärimmäisen tärkeää, ja sitä pitäisi edistää tehokkailla uudelleen koulutusta ja täydennyskoulutusta koskevilla strategioilla. Yritysten yhteistyön tukeminen ja niiden resurssien yhdistäminen koulutustarpeiden täyttämiseksi voi auttaa erityisen paljon pk-yrityksiä, joilla ei ole tarpeeksi aikaa ja resursseja tarjota koulutusta itse⁽²⁴⁾. Vihreän osaamisen hankkiminen työpaikoilla lisää työntekijöiden, johdon ja sidosryhmien selviytymis- ja sopeutumiskykyä ja edistäisi vihreää kasvua.

⁽²⁰⁾ Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta 15. tammikuuta 2020 annettu Euroopan parlamentin päätöslauselma.

⁽²¹⁾ Lihavointi ETSK:n.

⁽²²⁾ Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismi on osa Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelmaa, ja sen avulla on tarkoitus saada liikkeelle vähintään 100 miljardin euron investoinnit kohdennetun lisätuen tarjoamiseksi alueille, joihin ilmastoneutraaliin talouteen siirtyminen vaikuttaa eniten ja joilla on heikommat valmiudet vastata siirtymähaasteeseen.

⁽²³⁾ EUVL C 262, 25.7.2018, s. 1.

⁽²⁴⁾ Cedefop (2019), Skills for green jobs: 2018 update – Tutkimuksessa käsitellään kehitystä Saksassa, Tanskassa, Espanjassa, Virossa, Ranskassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

3.14 ETSK pitää myönteisenä, että ympäristöneuvosto kokoontui 5. maaliskuuta 2020 keskustelemaan vihreän kehityksen ohjelmasta ja **eurooppalaisen ohjausjakson viherryttämisestä** ⁽²⁵⁾, ja pyytää komissiota tekemään yhteistyötä opetusministeriöiden, asiaankuuluvien työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa maakoh- taisten suositusten laatimiseksi EU:n jäsenvaltioille vihreän osaamisen ja vihreiden taitojen edistämisestä kaikenlaisessa koulutuksessa ja kaikilla yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen aloilla ja tasoilla varhaiskasvatuksesta korkeakoulu- tukseen ja aikuisopiskeluun unohtamatta aikuisten tehokasta tukemista työpaikoilla ja niiden ulkopuolella.

Bryssel 2. joulukuuta 2020.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG

⁽²⁵⁾ Ympäristöneuvosto, 5. maaliskuuta 2019.